

Archeologisch vooronderzoek Liedekerke - Monnikbosstraat

Caroline Ryssaert

RUBEN WILLAERT BVBA
Afdeling Archeologie

Colofon

Ruben Willaert bvba

Auteur: Caroline Ryssaert

Foto's en tekeningen: Ruben Willaert bvba

In opdracht van: RO-Vlaanderen Onroerend Erfgoed

© Ruben Willaert bvba, Sijsele, december 2008

Niets uit deze uitgave mag vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie of welke wijze dan ook zonder voorafgaandelijke schriftelijke toestemming van Ruben Willaert bvba.

Ruben Willaert bvba aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave	1
1. Algemeen	2
1.1. Inleiding	2
1.2. Situering	3
1.2.1. Lokalisering.....	3
1.2.2. Bodemkundige gegevens.....	3
1.2.3. Historische gegevens.....	4
2. Methodiek.....	5
2.1. Vooropgestelde strategie	5
2.2. Onderzoeksmethode	5
3.1. Algemene waarnemingen	7
3.2. Stratigrafie	9
3.3. Archeologische gegevens	9
3.3. Archeologische gegevens	10
4. Evaluatie en advies.....	11
BIBLIOGRAFIE	12
BIJLAGEN.....	13
1. Overzichtsplan.....	13
2. Omtrek en Oppervlakte van de proefsleuven	14
3. Vondstenlijst.....	14
4. Sporenlijst.....	15

1. Algemeen

1.1. Inleiding

Het archeologisch patrimonium kan omschreven worden als het geheel aan resten die in of op de bodem aanwezig zijn en getuigen van het menselijk handelen in het verleden. Op 30 juni 1993 keurde het Vlaamse parlement het decreet houdende de bescherming van het archeologisch patrimonium goed¹. Dit decreet ontstond naar aanleiding van het Europese verdrag ter bescherming van het archeologisch erfgoed, dat in 1992 in Valetta (Malta) ondertekend werd door de leden van de Europese Ministerraad². Het verdrag van Malta werd op 12 oktober 2001 door de Vlaamse regering goedgekeurd en door de federale regering op 30 januari 2002 ondertekend. Uitgangspunten van het verdrag zijn: een betere afstemming tussen archeologische erfgoedzorg en ruimtelijke planningsprocessen, een integrale monumentenzorg en behoud van het archeologisch erfgoed *in situ*. Het verdrag van Malta stuurt daarnaast ook aan op de veralgemening van het zgn. veroorzakersprincipe. Waar het archeologisch patrimonium door de uitvoering van werkzaamheden verloren dreigt te gaan, moeten de kosten van een voorafgaand wetenschappelijk verantwoord onderzoek ervan verhaald worden op de veroorzaker.

Het archeologisch onderzoek te Liedekerke (prov. Vlaams Brabant) vond plaats ter hoogte van de Monnikbosstraat. Op deze percelen wordt in de nabije toekomst een sociale woonwijk gebouwd door Providentia cvba. De bouwheer stond in voor de kosten van het terreinwerk en de rapportage. Het onderzoek werd uitgevoerd door Ruben Willaert bvba, meer bepaald door Caroline Ryssaert.

De voorziene termijn bedroeg 12 werkdagen: 6 dagen terreinwerk en 6 dagen verwerking. Op een groot deel van het terrein waren de wegenis- en rioleringswerken echter al gestart. Hierdoor bleek een beperkte zone beschikbaar voor archeologische observaties. Het proefsleuvenonderzoek nam slechts 3 dagen terreinwerk in beslag en vond plaats van 8 tot en met 10 december 2008. Aansluitend volgden 3 dagen rapportage.

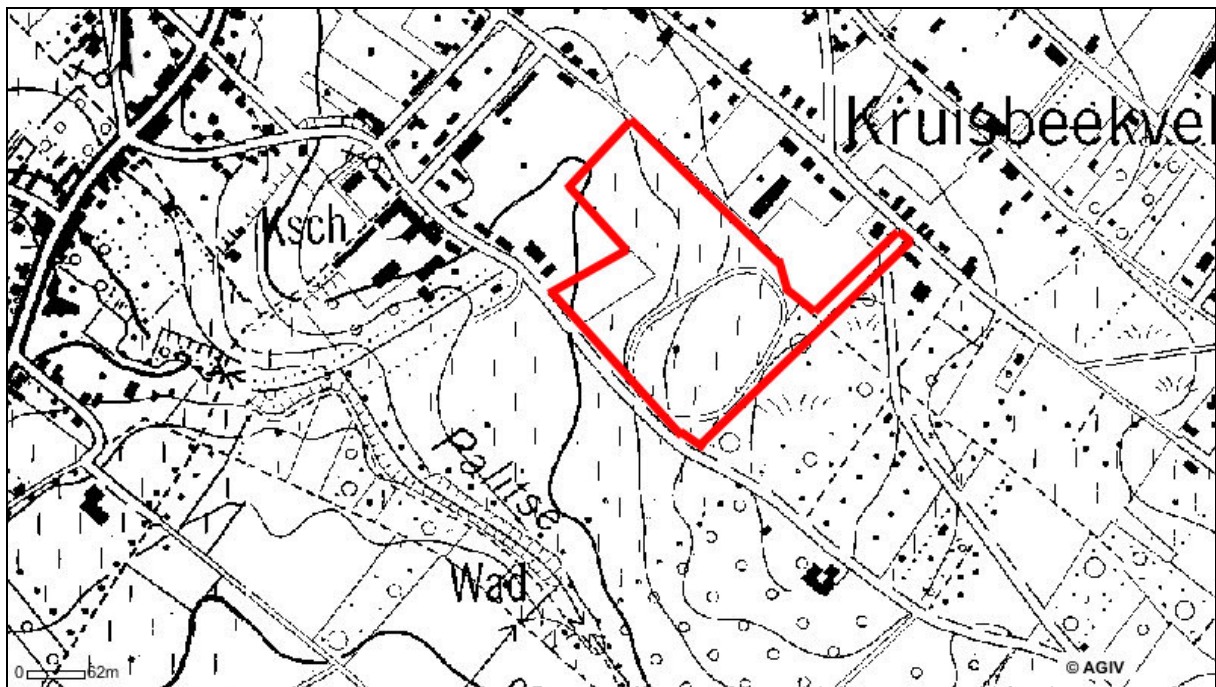
¹ Decreet van 30 juni 1993 houdende de bescherming van het archeologische patrimonium, gewijzigd bij het decreet van 18 mei 1999 en 28 februari 2003.

² Conventie van La Valetta (Malta), Europees Verdrag inzake de bescherming van het archeologisch erfgoed, 20 januari 1992

1.2. Situering

1.2.1. Lokalisering

Het projectgebied bevindt zich in de gemeente Liedekerke (provincie Vlaams-Brabant). Deze gemeente situeert zich op het hoger gelegen zandleemgebied langs de Dender. Het projectgebied bevindt zich ten zuidoosten van het huidige centrum van de gemeente. Het bevindt zich op een hellend terrein naar de Palitse beek toe.

Figuur 1 Topografische kaart met lokaliserings van het projectgebied.

Op de kadastrale kaart – afdeling 2, sectie C - is het projectgebied aangeduid met de nummers 333y3, 338b2, 338n, 338z, 297k.

1.2.2. Bodemkundige gegevens

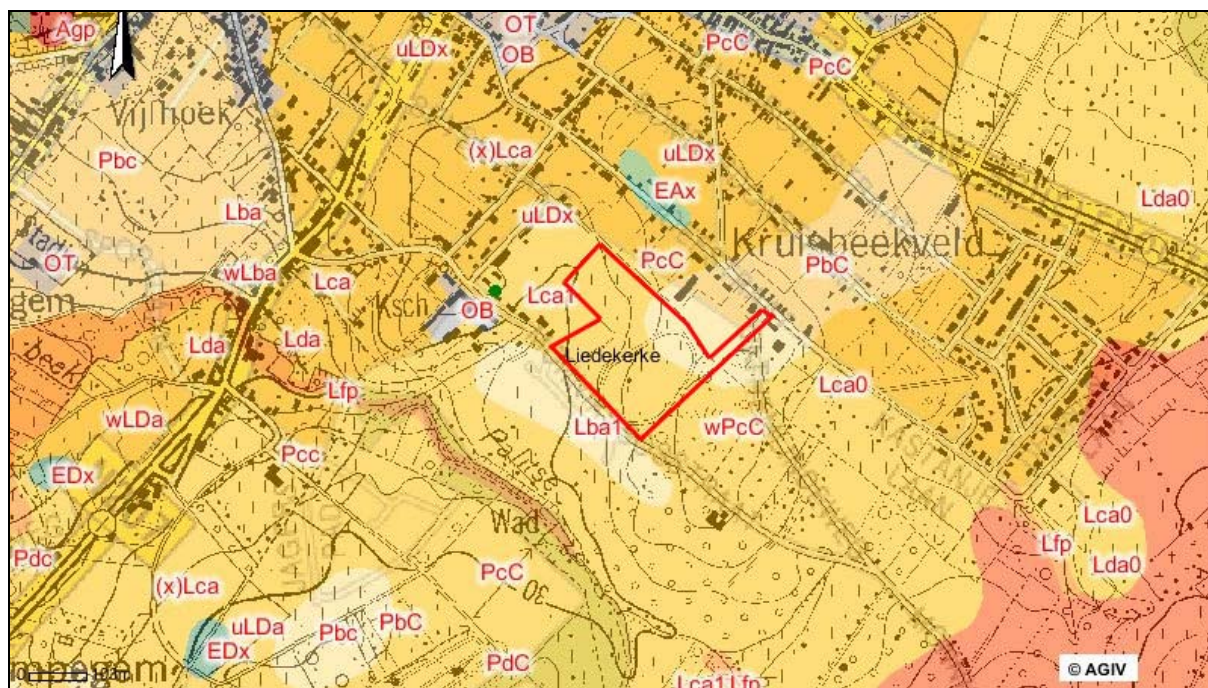
Volgens de bodemkaart³ bevindt het grootste deel van het terrein zich op een matig droge lichte zandleembodem met structuur B-horizont of sterk gevlekte, verbrokkelde textuur B-horizont (PcC/PbC). De humeuze bovengrond van deze bodems is 25-30cm dik en grijsbruin. De B-horizont is een sterk gevlekte structuur en verbrokkeld, discontinu met helbruine vlekken en lichtere kleuren. Veelal komen ijzerconcreties voor. De roestverschijnselen beginnen in de textuur B tussen 60 en 90cm diepte.

Het quaternaire pakket is weinig diep⁴: uit boringen iets ten zuidoosten van het plangebied blijkt dat het tertiaire pakket zich op een diepte van circa 3 meter bevindt. Uit een boring iets ten noordwesten – ter hoogte van de Sint-Gabriëlstraat – blijken zandige opduikingen reeds direct onder de ploeglaag voor te komen.

³ <http://geo-vlaanderen.agiv.be/geo-vlaanderen/bodemkaart>

⁴ www.dov.vlaanderen.be

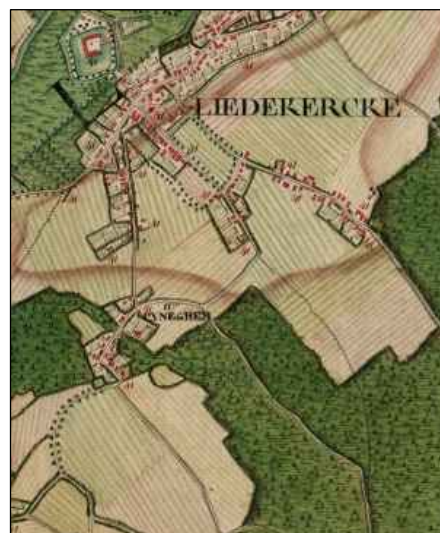

1.2.3. Historische gegevens

Op het grondgebied van de gemeente Liedekerke zijn artefacten gevonden die dateren uit het Neolithicum. Er zijn ook een aantal Romeinse vindplaatsen gekend. Wat het projectgebied zelf betreft, blijken er geen archeologische vindplaatsen in de directe nabijheid gekend⁵.

Het projectgebied bevindt zich vlakbij het gehucht Pijnegem, een toponiem dat mogelijk op een Frankische oorsprong wijst.

Op de Ferrariskaart⁶ is het terrein gemakkelijk herkenbaar als een bebost terrein in de driehoek tussen de Cathemlindeweg en de Monnikbosstraat. Ook op deze kaart zijn geen directe aanwijzingen voor vroegere bewoning. Het feit dat het projectgebied lange tijd bebost is geweest kan gunstig zijn voor de bewaring van oudere – bijvoorbeeld prehistorische of Romeinse – bewoningssporen.

Figuur 3 Ferrariskaart

⁵ www.liedekerke.be

⁶ Kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden en het Prinsbisdom Luik, 1771-1778

2. Methodiek

Bij een archeologische inventarisatie wordt getracht inzicht te krijgen in de verspreiding, de densiteit, de aard en de chronologische waarde van de eventuele archeologische sporen op het terrein. Een manier om het onderzoeksgebied te inventariseren, is door middel van een proefsleuvenonderzoek. Hierbij worden verspreid over het gebied sleuven gegraven, die toelaten om een blik in de bodem te werpen. Deze sleuven worden onder archeologische begeleiding machinaal aangelegd. In totaal wordt op deze manier ongeveer 10 tot 12 % van het plangebied gesondeerd.

Het proefsleuvenonderzoek kan uitgevoerd worden volgens twee methodes. Bij het zogenaamde Lorraine-systeem worden proefsleuven met een lengte van 10m en de breedte van één kraanbak in alternerend raster uitgegraven. De afstand tussen de putten onderling en de rijen is telkens 10m. Bij de methode van continue sleuven worden lange proefsleuven ononderbroken over de volledige lengte van de percelen uitgegraven. De afstand tussen de rijen bedraagt max. 15m. In beide gevallen gebeurt de afgraving door een kraan met platte bak, waarvan de bakbreedte minstens 1,8m bedraagt en bij voorkeur 2m.

2.1. Vooropgestelde strategie

Voorafgaand aan het archeologisch onderzoek werden *Bijzondere voorwaarden archeologische prospectie met ingreep in de bodem* schriftelijk vastgesteld door het Agentschap RO Vlaanderen Onroerend Erfgoed. Deze technische bepalingen omvatten de kwaliteitsnormen waaraan het archeologisch onderzoek dient te voldoen.

2.2. Onderzoeksmethode

Voor het projectgebied werd geopteerd voor continue sleuven. Enkel perceel 333y3 kon onderzocht worden. Hierop werden in eerste instantie sleuven parallel met de Monnikbosstraat getrokken (sleuven 0 t.e.m. 5). Op die manier volgden de sleuven de stijgende topografie van het terrein. De volgende reeks sleuven werd daarop haaks geplaatst in functie van het riooltracé en de wegen (sleuven 6 t.e.m. 11). Sleuf 12 werd schuin gepositioneerd tussen sleuf 10 en sleuf 11. Enkel op deze manier konden de verstoringen door de recente wegeniswerken en belemmeringen door de huidige plantengroei vermeden worden. Uitzonderlijk sloot sleuf 12 direct aan bij sleuf 10 aangezien in sleuf 10 een aantal Romeinse scherven aan het licht kwamen zonder duidelijke vondstcontext. Door het laten aansluiten van de 2 sleuven werd een kijkvenster gecreëerd. Daarnaast werd nog 1 extra kijkvenster gegraven ter hoogte van sleuf 9 aangezien in deze sleuf enkele kuilen werden gedocumenteerd.

De diepte van de sleuven verliep in functie van de bodemopbouw: Indien enkel een A/C-profiel werd vastgesteld, werd een vlak aangelegd net onder de ploeglaag (ca 30cm diep). Indien een B-horizont werd vastgesteld werden de sleuven voorzichtig en laagsgewijs verdiept tot de overgang naar de moederbodem (maximaal 50cm diep). Door de ontwikkeling van de B-horizont was het archeologisch vlak namelijk moeilijk leesbaar.

De proefsleuven werden met een totaal station ingemeten en gekoppeld aan het landelijk coördinatennet. Waar sporen werden aangetroffen, werd het opgravingsvlak plaatselijk opgeschaafd om vervolgens de sporen zo optimaal mogelijk te documenteren. Dit hield in: fotograferen, intekenen (digitaal) en beschrijven van alle aangetroffen sporen. Er werden twee sporen gecoupeerd ter controle, achteraf bleek één spoor natuurlijk en één spoor subrecent. Er werden enkele vondsten verzameld, geregistreerd en opgenomen in een

vondstenlijst. In elke proefsleuf werd op regelmatige afstanden een bodemprofiel geregistreerd. Ook dit verliep in functie van de plaatselijke bodemopbouw en de aanwezigheid van verstoringen. De profielen werden gefotografeerd en beschreven.

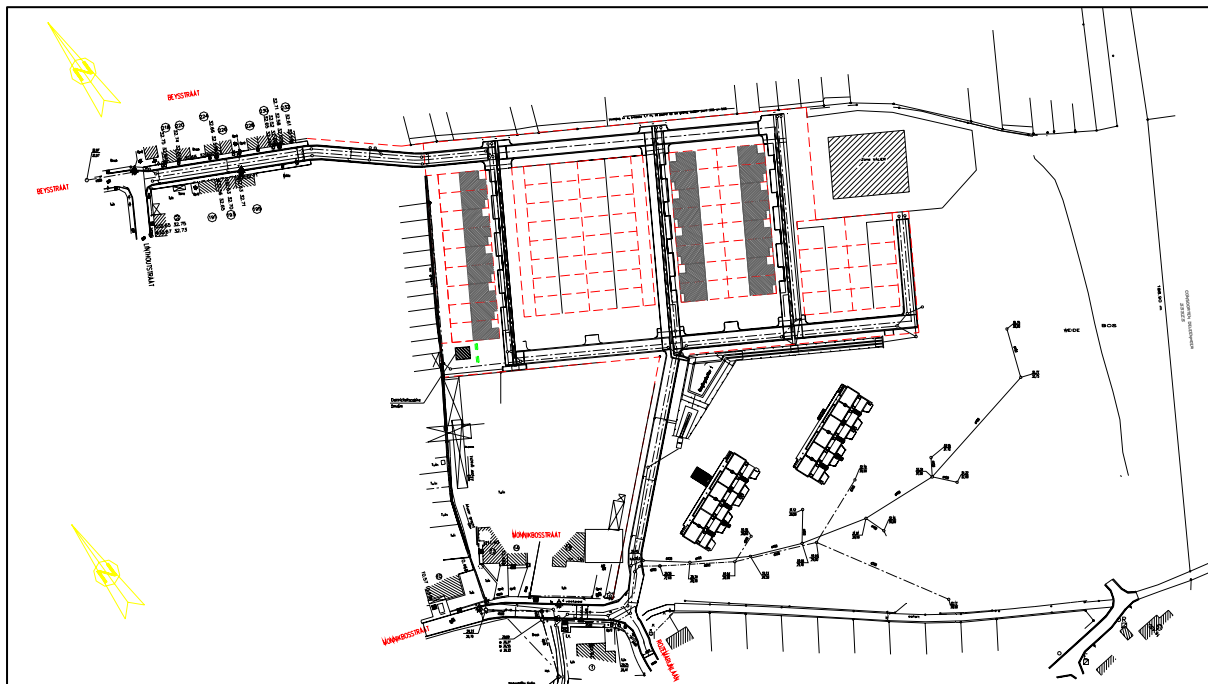

3. Resultaten

3.1. Algemene waarnemingen

Tijdens een eerste verkenning van het terrein op 5 december 2008 bleken een aantal zaken het onderzoek van het volledige terrein in de weg te staan.

Ten eerste waren op percelen 338b2, 338n en 338z de wegeniswerken reeds gestart. Ook de rioleringswerken waren reeds uitgevoerd niet alleen op de hier boven vermelde percelen maar ook voor een gedeelte op perceel 333y3. Op figuur 4 is de impact te zien van de werkzaamheden.

Figuur 4 overzichtsplan van de recente wegenis- en rioleringswerken.

Tijdens het graven van de proefsleuven bleek bovendien dat de volledige zone tussen het riooltracé en de nieuw aangelegde wegen recentelijk afgegraven en aangevuld werd met puin en grond.

Figuur 5 1m-dik opgebracht pakket in het noordwestelijk gedeelte van sleuven 0 t.e.m. 4

Figuur 6 zicht op de wegeniswerken vanuit sleuf 11

Uit observaties uit sleuf 11 en op basis van de plantengroei concludeerden we dat de zone tussen de wegen eveneens was afgegraven en aangevuld.

Figuur 7 De verstoringen op het terrein waren observeerbaar aan de hand van de kleur (donkergroen) en aard van de plantengroei (onkruid op de sterk verstoorde delen).

Ten tweede bleek perceel 297k gedeeltelijk over de Cathemlindeweg te lopen – een straattracé dat momenteel nog in gebruik is – en gedeeltelijk bebost was. Dit tracé kon met andere woorden evenmin onderzocht worden. Een brede strook aan de oostzijde van het terrein was eveneens bebost en ontoegankelijk.

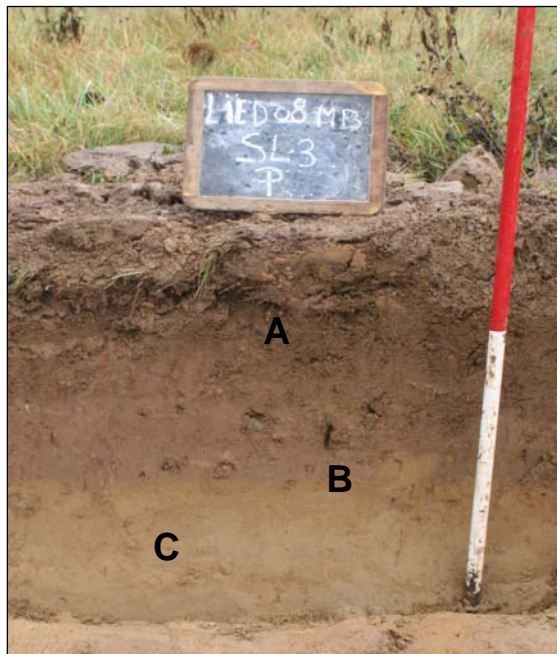
Concreet betekende dit dat een zone van ruim 2 ha werd gesondeerd.

Rekening houdende met alle verstoringen en belemmeringen bleek echter slechts op 1,5 ha archeologische observaties mogelijk.

3.2. Stratigrafie

Op basis van de bodemkaart verwachtten we een lichte zandleembodem met een verbrokkelde B-horizont. Dit bleek weliswaar het geval, maar deze B-horizont bleek niet over het volledige terrein bewaard. Bovendien was de B-horizont ondiep bewaard. Het was eveneens moeilijk een duidelijke relatie te vinden tussen bodemopbouw en topografie/locatie door de vele verstoringen over het terrein.

Concreet troffen we vooral in het zuidelijk gedeelte van het terrein (sleuven 0 t.e.m. 4; zie figuur 8) een ondiepe grijsbruine ploeglaag (15 tot 25cm) aan met daaronder een dunne verbrokkelde, gemengde bruine B horizon (10 tot 20cm). De moederbodem bestond uit gele zandleem, dat lokaal heel erg zandig kon zijn.

Figuur 8 profiel

In de noordelijke en oostelijke sector kon vaak slechts een A/C profiel gedocumenteerd worden, waarbij de ploeglaag zich kenmerkte als een dikke gemengde grijsbruine laag. Het lijkt erop dat in deze zone A- en B-horizont vermengd zijn.

Figuur 9 A/C profiel

3.3. Archeologische gegevens

Verspreid over het terrein troffen we een reeks greppels aan. Deze kenmerkten zich door een grijs homogene of gemengde vulling en scherpe aflijning. In sleuven 1 tot en met 5 hadden ze een noord-zuid oriëntatie, terwijl in sleuven 7 tot en met 9 een aantal greppels een oost-west oriëntering vertoonden. Een aantal van deze sporen bevatten fragmenten steenkool, ijzer en paars gekleurde baksteen. Op basis van deze vondsten en de scherpe aflijning van de sporen vermoeden we dat het om subrecente ingrepen gaat. Mogelijk kunnen ze in verband gebracht worden met het gebruik van bedden bij het verbouwen van gewassen.

Figuur 10 subrecente greppelsporen

In sleuf 9 werden drie kuilen (S25, S27 en S29) en één paalgat aangesneden (S26). Wat hun vulling en aflijning betreft, sloten ze nauw aan bij de kenmerken van het greppelensemble. De kuil S27 werd gecoupeerd en hierbij kwamen enkele fragmenten paarse baksteen vrij. Deze sporen zijn – net als de greppels – subrecent.

Figuur 11 een gecoupeerde subrecente kuil

In sleuf 9 werd in een natuurlijk spoor (S36) een aantal fragmenten romeins aardewerk aangetroffen. Het betreft een fragment van een mortarium (wrijfschaal), enkele fragmenten gedraaid, grijs aardewerk en een aantal fragmenten handgevormd rood aardewerk met chamotteverschraling. Ook in sleuf 8 werd op de overgang van ploeglaag naar moederbodem een fragment kruikwaar en een oorfragment gevonden. Hoe deze vondsten geïnterpreteerd dienen te worden, is niet duidelijk. Mogelijk betreft het aardewerk dat aangevoerd werd bijvoorbeeld door bemesting. Evengoed kan het zijn dat er zich in de onmiddellijke nabijheid van dit perceel een Romeinse vindplaats bevindt.

4. Evaluatie en advies

Tijdens december 2008 werd in het projectgebied ter hoogte van de Monnikbosstraat te Liedekerke een archeologisch proefsleuvenonderzoek uitgevoerd. Door recente wegenis- en rioleringswerken was een groot deel van het areaal verstoord. Bovendien bleek een deel van het terrein bebost te zijn. Hierdoor kon slechts 2 ha onderzocht worden.

In de proefsleuven werden voornamelijk sporen van subrecente oorsprong aangesneden. Het gaat om een reeks parallelle greppels die in verband gebracht kunnen worden met beddenbouw, naast een beperkt aantal kuilen. Daarnaast werden een aantal Romeinse scherven gevonden die niet geassocieerd leken met bepaalde structuren.

Wat het projectgebied betreft adviseren wij geen verder onderzoek. Wel kan extra aandacht geschonken worden aan de aanpalende percelen. De aanwezigheid van de Romeinse scherven kan immers wijzen op een Romeinse site in de directe nabijheid. Landschappelijk gezien bieden vooral de percelen ten oosten van het projectgebied potentieel. Deze bevinden zich immers op een dominerende hoogte en zijn nog steeds bebost.

BIBLIOGRAFIE

Internetbronnen:

Bodemkundig: <http://geo-vlaanderen.agiv.be/geo-vlaanderen/bodemkaart>

http://dov_vlaanderen.be

Cultuurhistorisch

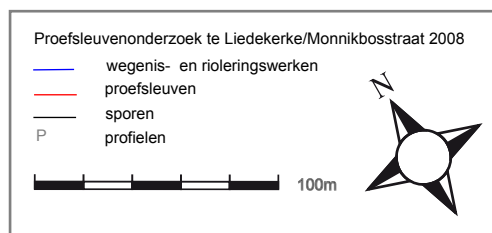
www.liedekerke.be

Kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden en het Prinsbisdom Luik, 1771-1778

<http://mara.kbr.be/kbrImage/ferraris/1616476.imgf>

BIJLAGEN

1. Overzichtsplan

2. Omtrek en Oppervlakte van de proefsleuven

Proefsleuf	Omtrek	EH	Oppervlakte	EH
O	105,96	m	99,96	m ²
1	194,93	m	188,69	m ²
2	188,63	m	180,31	m ²
3	134,95	m	128,40	m ²
4	154,98	m	148,81	m ²
5	227,71	m	220,81	m ²
6	166,23	m	161,48	m ²
7	212,57	m	205,67	m ²
8	212,68	m	205,79	m ²
9 + 12	311,72	m	319,80	m ²
10	102,39	m	97,77	m ²
11	138,99	m	133,55	m ²
TOTAAL	2090,21	m	2151,74	m²

3. Vondstenlijst

Sleuf	Spoor	Materiaal	Type	Datering
8		Pijpaardewerk	(1)	Post-ME
7		kruikaardewerk	Wandscherf (1)	romeins
8		Handgevormd aardewerk	Oor (1)	romeins
9	S27	Baksteen	(2)	subrecent
9	S36	Mortarium	Wand/bodem (1)	romeins
		Grijs gedraaid, zandverschraling	Bodem (8)	
		Rood handgevormd, chamotteverschraling	Wand (6)	

4. Sporenlijst

Sleuf	Spoor	Interpretatie	vorm	textuur	Kleur/beschrijving	Inclusies/vondsten	datering
1	1	greppel	parallel	zandleem	Grijs homogeen, scherp afgelijnd		subrecent
1	2	greppel	parallel	zandleem			
1	3	greppel	parallel	zandleem			
1	4	greppel	parallel	zandleem			
2	5	greppel	parallel	zandleem	Grijs gemengd, scherp afgelijnd	lijzer, houtskool	subrecent
2	6	greppel	parallel	zandleem			
2	7	greppel	parallel	zandleem			
2	8	greppel	parallel	zandleem			
2	9	Greppel	Parallel	zandleem	Grijs gemengd, scherp afgelijnd		subrecent
2	10	Greppel	Parallel	zandleem	Grijs gemengd, scherp afgelijnd	Baksteen (paars)	subrecent
2	11	Kuil	Onregelmatig	zandleem	Grijs heterogeen, scherp afgelijnd		subrecent
2	12	Natuurlijk	Ovaal	zandleem	Grijs/beige heterogeen, vaag afgelijnd	houtskool	
2	13	Greppel	Parallel	zandleem	Grijs gemengd, scherp afgelijnd		subrecent
2	14	Kuil/greppel		zandleem	Grijs gemengd, scherp afgelijnd		subrecent
2	14b	Paalgat	Rechthoekig	zandleem	Grijs heterogeen, scherp afgelijnd	steenkol	subrecent
2	15	Kuil	Rond	zandleem	Grijs heterogeen, scherp afgelijnd		subrecent
3	16	Natuurlijk	Ovaal	zandleem	Lichtgrijs/bruin, vaag afgelijnd		
3	17	Greppel	Parallel	zandleem	Grijs gemengd, scherp afgelijnd		subrecent
3	18	Greppel	Parallel	zandleem	Grijs gemengd, scherp afgelijnd		subrecent
3	19	greppel	Parallel	zandleem	Grijs gemengd, scherp afgelijnd		subrecent
3	20	greppel	Parallel	zandleem	Grijs gemengd, scherp afgelijnd		subrecent
4	21	Greppel	Parallel	zandleem	Grijs homogeen, scherp afgelijnd		subrecent
4	22	Greppel	Parallel	zandleem	Grijs homogeen, scherp afgelijnd		subrecent
4	23	Greppel	Parallel	zandleem	Grijs gemengd, scherp afgelijnd		subrecent
5	24b	Greppel	parallel	zandleem	Recente greppel		recent
5	25b	Greppel	Parallel	zandleem	Grijs homogeen, scherp afgelijnd		subrecent
7	36	Greppel	Parallel	zandleem	Grijs gemengd, scherp afgelijnd		subrecent
7	37	Greppel	Parallel	zandleem	Grijs gemengd, scherp afgelijnd		subrecent
8	24	Greppel	Parallel	zandleem	Grijs heterogeen, scherp afgelijnd		subrecent
9	25	Kuil	Vierkant	zandleem	Grijs homogeen	Baksteen	subrecent
9	26	Paalspoor	Rond	zandleem	Grijs gemengd		subrecent
9	27	Kuil	Rechthoekig	zandleem	Grijs gemengd	Baksteen, houtskool	subrecent
9	28	Greppel	Parallel	zandleem	Grijs gemengd, scherp afgelijnd		subrecent
9	29	Kuil	Rechthoekig	zandleem	Grijs gemengd, scherp afgelijnd		subrecent
9	30	greppel	parallel	zandleem	Lichtgrijs gemengd		subrecent
9	31						
9	32	Ontdubbelde greppel	Parallel	zandleem	Lichtgrijs gemengd		subrecent
9	33	greppel					
9	36	Natuurlijk	Onregelmatig	zandleem	Bruin	Romeins aardewerk	
10	34	Gracht	Parallel	zandleem	Grijs gemengd		
11	35	Paalspoor	Rond	Zandleem	grijs homogeen, scherp afgelijnd		subrecent